

TENŊ-LA PŌŌL SI ŊMUŊSA PI GALIISIA NIAA

¹ Mi-na PŌŌl nɛ ŋmuŋsɛ teniŋ deenɔ aa pi ma nialiŋ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Galiisia tiŋteenɔ ɛ. La Nyimma Wia nɛ chisɛ Yesu Kirisito suuŋ ɛ. Ba nɛ liisemi di mi ŋaa ba naŋzɔɔ. Nuhuobiinee dee bimi liisa. ² La di la naaŋbiiri-la si hɛ daha nii chuɔɛma.

³ La Nyimma Wia ari la Tiina Yesu Kirisito lahorimo ɛ, ma jaŋ hoŋ ari yarifiɛlaa. ⁴ Kirisito Yesu suu la wu-bɔŋŋɔɔ wiaa nɛ, duu liisɛla wu-bɔmɔ-la si hɛ dunia ɛ lɛɛɛ. U to la Nyimma Wia tuɔɔruŋ ɛ nɛ a ŋaa ŋii pila. ⁵ Wia yiriŋ jaŋ yirɛ lɛɛɛ a kaa mu wuu. Ami.

Wia woŋbii-wogo tuo

⁶ Ma bi diene aŋ via nii-la si yirema Kirisito lahorimo ɛ, a bira tuto Wia woŋbii-wogo. Wii-la ŋaa wu-kpuŋkpere mi ɛ. ⁷ Wutitii nɛ, Wia woŋbii-wogo kala bira tuo. Mi bul wiinɔ deenɔ, bɛɛ wiaa niaa yuga a hɛ dime aa walimɛma a chiche di ba keŋ Kirisito wu-zɔmɔ-la kaa birime. ⁸ Ama di la nɛ ku bul wu-wogusu, koo Wia tiŋdaara nɛ lii wia nyuŋ a ku bul wu-wogusu, a keŋ Kirisito wu-zɔmɔ-la la si bula pima kaa birime, Wia jaŋ kalibe heba ɛ. ⁹ La laa sipaanɔ bul wiinɔ deenɔ nɛ, aŋ bira bubul u titia lɛɛɛ ŋla. Di nuu-kala nɛ bul Wia woŋbii-wogo pima, ba di wialiŋ la si bula pima bi kubala ŋaa, u maga di Wia kalibe heu ɛ.

¹⁰ Ma biina ari mi bul wiinj deenj a chiche di mi laa yirinj Wia teenj koo niaa teenj nee? Ma biina ari mii che di niaa zizilmii? Di mi nii che niaa zizilmi, mi fa bi janj ɣaa Kirisito tininna.

Pɔɔl daga ɣii Yesu Kirisito si yiru duu ku ɣaa u nanɔɔɔ.

¹¹ Mi naanɣiirinj, má leɣ di mi bul wiinj deenj pima. Wia wu-zɔmɔ-la mi si bula pima bi nuhuobiine teenj lia. ¹² Nuhuobiinee dee bi bula pimi, nuhuobiinee dee bimi daga. Ama Yesu Kirisito ne joɣo dagemi. ¹³ Nialinj bula pima ɣii mi fa si naga bua-la le mi fa sii to Juu tinɣaa Wii-chuɔluɣ woɣbiinj. Ma jinj ɣii mi fa si to naasinj a dɔgise nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi. Mi ɣaa mi kukeri kala di mi chei ba tinɣinɣaa. ¹⁴ La Juu tinɣaa Wii-chuɔluɣ woɣbiinj le, mi ne fa jinj wiaa kii mi dɔɣsuɣ tinɣaa jesinj kala. Mi fa joɣ mi nyuɣ kala a he wialinj kala la naabalimaba si dagela ne. ¹⁵ Ama ka ba-na lulmi, Wia liisemi di mi tima pu. U lahɔrimɔ le ne u ɣaa ɣii mi le. ¹⁶ U tuɔɔruɣ le ne u dagemi u Bie Yesu Kirisito, di mi wuo bul u wu-zɔmɔ-la a pi nialinj si bi Juu tinɣaa ɣaa. U si ɣaa ɣii, mi bi nuu-kala teenj mua duu dagemi. ¹⁷ Bira mi bi Jerusalem mua di mi na nialinj si laa sipaanj ɣaa Wia nanɔɔɔba mi le. Ama mi mu tinɣee-la ba sii yire Ariibia ne, a lii dime a miira mu ta-bal-la ba sii yire Damaasikas.

¹⁸ Jisinj batori ne kiele, ka mi-na mu Jerusalem di mi na Piita, nii-la ba si kaa yire Kiifas. Mi si mu dime, mi hoɣ u teenj tapulaa fii ari banɔɣ ne. ¹⁹ Mi si hoɣ dime, mi bi Yesu

naŋzɔɔ kala na see Jeems, la Tiina Yesu ŋaana. ²⁰ Wialij mi si ŋmuŋsaa pima, Wia teenj ba ŋaa wutitiiba nɛ. Mi bi nyia. ²¹ Ŋii nɛ mi sii dime, a mu Siiria ari Siliisia tinjteenj. ²² Bua deenj kala lɛ nialij kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Judiya tinjteenj lɛ, ba ha bimi jinj. ²³ Ba ta nii niaa sii bul mi wiaa nɛ a bul a tigɛmi lɛ, “Nii-la fa si to naasiŋ a dudɔgisɛla nɛ lɛɛɛ bul Wia wu-zɔmɔ-la wiaa u fa sii che duu chei.” ²⁴ Ba denne Wia woruŋ a tinj mi wiaa.

2

Yesu naŋzɔɔba-la sei Pɔɔl si bul Wia wiaa a pi nialij si bi Juu tinjŋaa ŋaa teenj

¹ Jisiŋ fii ari banɛɛ si kiele, la di Banabas bira miira mu Jerusalem. La keŋ la naanbie Taatis to la hariŋ mu. ² Mi si mu lee-la, Wia nɛ dagɛmi mi mu. La si mua, la di nialij si laa Yesu wiaa dii kuhiasiŋ hilime. Ŋii nɛ mi bula piba wialij mi fa si bula pipi nialij si bi Juu tinjŋaa ŋaa a tige Wia wu-zɔmɔ-la. Mi bul ŋii piba di tinjtimii-la mi fa si tima aŋ haa tinj sɪ pei ŋaa. ³ Taatis, sii to mi hariŋ. U fa ŋaa Giriik tiina nɛ, ama ba buu fuga duu keri u peniŋ. ⁴ Ari ŋii kala, niaa dɔŋsuŋ fa bula di ba keri Taatis peniŋ. Niaa deenja fa fugo ari ba ma laa Yesu wiaa dii nɛ a ŋaa la naanbiiriŋ. Ba fa ku guoli la tuɔŋ di ba na ari laa to Juu tinjŋaa naabalimaba woŋbii-la nɛ koo la biba to. La si laa Yesu Kiriŋito wiaa dii ŋii, ba faa che ba na di la liise la titia Juu tinjŋaa naabalimaba woŋbiinj lɛ. Ba fa cho di la to Juu tinjŋaa naabalimaba woŋbii-la nɛ a ŋaa yosi u

5 La bi seye muapilii maa, di wutitii-la Wia wu-zomɔ-la si daga sí chei ma teenj. 6 Mi jaŋ bul ari nialij si ŋaa nihiasij Wia niaa tuɔŋ bi wii bula di mi dage a pe Wia wu-zomɔ-la le mi si jima. Ama niaa deenba di-chiniŋ bi wii ŋaa mi teenj. Wia bi niaa kaa pɔre. 7 Nihiasij deenba na ari Wia liisemi di mi bul u wu-zomɔ-la a pi nialij si bi Juu tinŋaa ŋaa, ka di Piita ma bul wu-zomɔ-la a pi Juu tinŋaa. 8 Wia ne liise Piita a pu doluŋ duu bul wu-zomɔ-la a pi Juu tinŋaa. Ŋii titia ne u yiremi ma di mi bul u wiaa a pi nialij si bi Juu tinŋaa ŋaa. 9 Jeems ari Piita ari Joɔŋ si ŋaa Wia niaa tuɔŋ nihiasi-la na ari wutitii, Wia ne liisemi di mi tinj tintin-fiemij deenj. Ŋii ne ba keŋ la di Banabas he ba tuɔŋ, la kala keŋ nii-bala. Ba bula ari la di Banabas jaŋ mu bul Wia wu-zomɔ-la nialij si bi Juu tinŋaa ŋaa teenj, ka ba ma bul wu-zomɔ-la Juu tinŋaa teenj. 10 Wii-la ba si bula pila duŋduŋa ne, di la sí summo-la si he ba tuɔŋ wiaa yu. Mi ma seye ari mi jaŋ liliisi ba wiaa.

Pɔɔl kpurise Piita digilaa

11 Ama bua kubala Piita sii kɔ Antiok. Mi lii u hariŋ a chaasa bul u teenj niaa tuɔŋ ari u cheye ne. Wii-la si tii mi bul u cheye ne ŋla: 12 U si he Antiok le, Jeems tinj niaa ba ma kɔ Antiok. Ba si kɔ, ba na ari Piita ari nialij si bi Juu tinŋaa ŋaa aŋ laa Yesu wiaa dii, di ba kala ne pe doŋɔ le didii kiaa. Piita si na nialij Jeems si tima, u liise u nisirij nialij si bi Juu tinŋaa ŋaa le, ba di ba bira bi kiaa ka dii. Piita fifá nialij si si u maga di ba kerij nialij si bi Juu tinŋaa ŋaa aŋ

laa Yesu wiaa dii penee ne. Ɔii ne tii u Ɔaa Ɔii. ¹³ Ɔii ne Juu timma-la ku-kaana-la ma paala to ba fawul wiaa, ari Piita si Ɔaa Ɔii. Banabas ma paala to ba fawul wu-Ɔaala-la le. ¹⁴ Mi si na ari ba bi wutitii-la Wia wu-zomɔ-la si daga ka to, Ɔii ne mi bula pi Piita ba kala sipaan a bul, “Ɔ Ɔaa Juu tiina ne, an ka Ɔ wu-Ɔaalaa nage nii-la si bi Juu tiina Ɔaa. Ee ne saa Ɔ jan wuo Ɔaa a fuge nialij si bi Juu tinƆaa Ɔaa di ba Ɔaa wialij Juu tinƆaa sii Ɔaa?”

Yarida dunɔna ne jan tii di la keƆ tuɔ-pula Wia teen

¹⁵ Wutitii ne, ba si lulla, la Ɔaa Juu tinƆaa ne. Nialij si bi Juu tinƆaa Ɔaa si Ɔaa wu-bomɔ-la, la bi baa Ɔaa. ¹⁶ Ama la jima ari nuu nii to wialij Moosis fa si bile di niaa tuto, u Ɔii bi jan wuo leƆ di tiina Ɔaa tuɔ-pul tiina Wia sipaan. Ama di nuu ne laa Yesu Kirisito wiaa dii, u dunɔna ne jan wuo leƆ duu tiina Ɔaa tuɔ-pul tiina Wia teen. Ɔii titia ne la ma laa Yesu Kirisito wiaa dii, di Wia leƆ di la Ɔaa tuɔ-pul tinƆaa u teen, a tin yarida-la la si kenɛ Kirisito le. Di nuu nii to wialij Moosis si bile, u Ɔii bi jan wuo leƆ di u keƆ tuɔ-pula Wia teen. ¹⁷ La sii che di la to Kirisito le di Wia leƆ di la Ɔaa tuɔ-pul timma, la na ari la nage haache timma ne si bi wialij Moosis si ƆmuƆsa bil ka to. Ma saa biina ari Kirisito ne lege la ƆinƆaa haache? Ai, u dee!

¹⁸ Wialij Moosis fa si bile di la tuto, di mi ne viaba ta an bira suomi tutoba, u Ɔii daga ari mi Ɔaa haache diire ne. ¹⁹ Wialij Moosis fa si bile di la tuto, u titia ne lege mi suu. Ama

u ηii ηaa mi suu Moosis wialiq le a wuo keη miisiη Wia teenj. ²⁰ Mi si keη miisiη Wia teenj ηii, la di Kirisito kala ne ba kpaasa mere u daa-geεε nyuη ηii. Ama miisi-la mi si keηε, u bi mi teenj lia, u lii Kirisito teenj ne. Mi si laa Wia Bie wiaa dii ne tii mi wuo keη miisiη deenj mi si keηε dunia deenj le. Mi bi lahorimɔ-la Wia si keηε la teenj via. ²¹ Wia Bie Yesu ne chomi, a joη u miisiη a yɔɔ suuη mi wiaa. Ama di nuu ne jaη wuo to wialiq Moosis fa si bile le a keη tuɔ-pula u teenj, suu-la Kirisito si suba ηaa pei ne.

3

Yarida koo wialiq Moosis si bile

¹ Ma Galiisia ni-yaaraa deenba! Kubεε ne nyisema? La si kɔ ma teenj, la dagema woruη ηii Yesu si suu daa-geεε nyuη, ma jiη u bubuɔη. ² Má leη di mi piesema wiη deenj: Wia si joη u Diη-zɔη-la dii zile ma le, u ηaa ηii a tiη ma sii to wialiq Moosis fa si bile di niaa tuto, koo a tiη ma si nii Wia wu-zɔmɔ-la a laaba dii ne tii? ³ Bεε ne tii ma yaare kiηkeη ηla? Wia Diη-zɔη-la le ne ma suomi a keη miisiη deenj Kirisito le. Ma saa che di ma na u dideriη ne ma titia doluη lee? ⁴ Ma na wiaa yuge, aη ka ba kala ηaa pei ma teenj koo? Ai, mi biina ba bi pei ηaa. ⁵ Wia joη u Diη-zɔη-la a dii zile ma le, aη pe ηiηaa wu-kpuηkperisiη ma teenj. Ma biina ma sii to wialiq Moosis si bile ne tii u wuo ηiηaa ηii, koo ma si nii Wia wu-zɔmɔ-la a laaba dii ne tii u ηiηaa ηii?

⁶ Wia teniŋ tuoŋ ba bula ari Abiraham ŋaa Wia yarida ne, ŋii ne tii Wia leŋ u keŋ tuo-pula u teenŋ. ⁷ Ŋii wiaa nialiŋ kala si laa Wia wiaa dii ŋaa Abiraham biiriŋ ne. ⁸ Wia teniŋ tuoŋ ba na wiŋ deenŋ faafaa kala ne a bul di nialiŋ si bi Juu tiŋŋaa ŋaa, di ba ne ŋaa Wia yarida, u jaŋ leŋ di ba ma keŋ tuo-pula. Wia na wiŋ deenŋ ne, a bula pi Abiraham faafaa kala a bul, “Ŋ le ne mi jaŋ to a pe dunia niaa kala le.” ⁹ Abiraham nii wiŋ deenŋ a laa dii. Ŋii ne Wia peu le. Nialiŋ ma kala si laa wiŋ deenŋ dii, Wia peba ma le ari u si pe Abiraham le ŋii.

¹⁰ Nialiŋ sii che di ba to wialiŋ Moosis si bile a keŋ tuo-pula, Wia kaliba heba le ne, bee wiaa Wia teniŋ tuoŋ ba bula ari nii-la kala si bi wialiŋ kala Moosis si ŋmuŋsa bil ka to, Wia kaliba heu le ne. ¹¹ Ama lee le Wia chaasa dage nii-la kala sii to wialiŋ Moosis si ŋmuŋsa bil bi jaŋ wuo keŋ tuo-pula Wia sipaanŋ, bee wiaa Wia teniŋ tuoŋ ba bula a bul, “Di nuu ne laa Wia wiaa dii, u jaŋ ŋaa tuo-pul tiina a keŋ miisiŋ Wia teenŋ.” ¹² Yarida dee ba kaa tuto wialiŋ Moosis si ŋmuŋsa bil di niaa tuto. Ba bul ŋii ne Wia teniŋ tuoŋ. Ba si, “Di nuu ne to wialiŋ kala Moosis si ŋmuŋsa bil, wialiŋ u sii to jaŋ ŋaa u keŋ miisiŋ.” ¹³ Ama Wia si kaliba he nialiŋ si nii wialiŋ Moosis si ŋmuŋsa bil aŋ biba wuo tuto, Kirisito liisela wiaa deenba le. Ba kpaasu mere daa-ge se nyuŋ. Ba si ŋaa ŋii, Wia kaliba heu le a tiŋ la wiaa ne, bee wiaa ba ŋmuŋse Wia teniŋ tuoŋ ari nii-la kala ba si kpaasa mere daanŋ nyuŋ, Wia kaliba heu le ne. ¹⁴ Wia fa si duu jaŋ to Abiraham le ne a pe nialiŋ si bi Juu

tiŋŋaa ŋaa ma ɛ, a joŋ u Diŋ-zɔŋ-la piba. U to Kirisito ɛ nɛ a ŋaa wialij u fa si bula pi Abiraham duu jaŋ ŋaa. Di la nɛ laa Kirisito wiaa dii, u jaŋ to la yarida ɛ a joŋ u Diŋ-zɔŋ-la pila.

Moosis nji-la bi wialij Wia fa si bula pi Abiraham wuo chei

¹⁵ Mi naaŋbiirin, wu-magisii nɛ mii che di mi dage. Di niaa balia nɛ vuura di ba ŋaa wii a ŋmiesa pi doŋɔ, nuu-kala bi jaŋ wuo chei wiila. Nuu-kala bi jaŋ wuo ŋaa wii pɛ wialij ba si vuura bil ɛ. ¹⁶ Wia ma bil u niij nɛ a pi Abiraham ari u doho nuu. U bi u doho niaa kala daga. Ni-bala nɛ u dage. Nii-la u si dage nɛ ŋaa Kirisito. ¹⁷ Wii-la mi si bula nɛ ŋla: Wia si bil nji-la a pi Abiraham, u ŋaa jisij zɔbanese ari mara ari fii nɛ, aŋ ka Moosis-na bil wialij di niaa tuto. Ŋii wiaa Moosis si bil wialij bi jaŋ wuo chei wialij Wia si laa sipaaŋ bul. ¹⁸ Wii-la Wia si si u jaŋ joŋo pi Abiraham, u bi wialij Moosis si bile ɛ lia. Duu nɛ lii wialij Moosis si bile ɛ, u naga ari Wia bi u niij bile pi Abiraham. Ama Wia nɛ joŋ u Diŋ-zɔŋ-la pila a tiŋ wialij u fa si bula pi Abiraham.

¹⁹ Ŋii nɛ saa wialij Moosis si bile di niaa tuto bubuɔŋ nɛ bɛɛ? Moosis si bil wialij di niaa tuto pɛ dage ŋii haache si naga nɛ. Wialij he dime ŋii a mu yi bua-la ɛ Abiraham doho nii-la si kɔ. U ɛ nɛ Wia si u jaŋ to a pɛ niaa ɛ. Wialij Moosis fa si bile, Wia tiŋdaaraa nɛ kaa ku tuu pu. Moosis nɛ saa ŋaa Wia ari niaa sipaa-tooro ŋii. ²⁰ Di ni-wogusuŋ balia nii che di ba bil niij

a ḡaa wii, see sipaa-tooru he ba pɛɛ. Ama Wia si ḡaa ni-bala, u bi maga duu keḡ sipaa-tooru.

Wii-la si tii Moosis bil ḡii-la pila

²¹ Wialiy Moosis si bile, ba saa keḡ wii-la Wia si si u jaḡ ḡaa pi Abiraham chei nee? Ai, di wialiy Moosis si bile ne faa pi niaa miisiḡ, ḡii-na u fa maga di nialiy sii toba keḡ tuo-pula ne.

²² Ama Wia teniy tuoḡ ba bula ari dunia niaa kala ḡaa haache timma ne. Wia bul ḡii duu wuo joḡ ku-la wiaa u fa si bula a pi nialiy si laa Yesu wiaa dii a tiḡ ba yarida-la wiaa.

²³ Ka di bua-la-na yi di la wuo ḡaa Yesu Kirisito yarida, wialiy Moosis fa si bile nyagela bil ne. ²⁴ ḡii wiaa wialiy Moosis fa si bile ne faa pɔla, a wuo ku yi bua-la le Kirisito si ko, di la wuo ḡaa yarida a keḡ tuo-pula Wia sipaaḡ.

²⁵ Leele Kirisito si ko ḡii, wialiy Moosis fa si bile bira bila wuo nyaga bibil. ²⁶ A tiḡ yarida-la ma si kene Yesu Kirisito le ne tii, ma kala ḡaa Wia biiriḡ ḡii. ²⁷ Ma nialiy kala ba si fo Wii-chuoḡ liḡ Kirisito doluḡ le, ma kala nage Kirisito ne.

²⁸ Leele, la bira bi niaa kaa pupɔre. Di ḡ ḡaa Juu tiina koo di ḡ bi ḡaa, di ḡ ḡaa yoḡ koo di ḡ tii ḡ titia, di ḡ ḡaa haal koo baal, ma kala ḡaa kubala ne Kirisito Yesu teenḡ. ²⁹ Di ma di Kirisito ne ḡaa kubala, ḡii-na ma ḡaa Abiraham doho nuu ne. ḡii-na Wia si si u jaḡ ḡaa wii-la a pi Kirisito, Abiraham doho nii-la, u jaḡ ḡaa pima maa.

4

¹ Wii-la mi si jaḡ bul ne ḡla: Bile si jaḡ dii dia duu nyimma ne suba, di bile ne muuro, ba

yie n̄iḡaa wiaa bile le ari u ḡaa yon̄ ne, ka u ne paala tii kialin̄ kala maa. ² N̄iaa ne yie bibenu a didagu wiaa deen̄ deen̄, u ku waa a mu yi bua-la le u si jaḡ dii u nyimma dia. ³ Ḳii ne la ma fa nage. La fa si bi Yesu yarida ḡaa, la faa to wialin̄ buḡbuḡ nialin̄ s̄ii to. ⁴ Ama bua-la titia si yie, Wia tin̄ u bie. Haal ne lulu. U ma faa to Juu tin̄ḡaa naabalimaba won̄bii-la ne. ⁵ U ḡaa ḡii duu wuo laa nialin̄ fa s̄ii to Juu tin̄ḡaa won̄bii-la a ta ne, di ba di la kala wuo ḡaa Wia biirin̄. ⁶ A tin̄ la si ḡaa Wia biirin̄ ne tii u jon̄ u Bie Diḡ-zon̄-la ku hela le. Diḡ-zon̄-la si he la tuon̄, u yie ḡaa la keḡ Wia kaa yire “la Nyimma”. ⁷ Ḳii wiaa ma kuḡ-kala bira bi yon̄ ḡaa. Ma ḡaa Wia biirin̄ ne. Ma saa si ḡaa u biirin̄ ḡii, Wia jaḡ jon̄ kuḡ-kala u si kene a pima.

Pɔɔl si chil Galiisia niaa wiaa ḡii

⁸ Ama bua don̄ɔ, ma fa bi Wia jin̄. Ma faa to vuiaa ne a ḡaa ba yosun̄. ⁹ Ama leele ma si ku jin̄ Wia ḡii, koo mi jaḡ bul ari Wia ku jin̄ma ne, be ne saa tii ma cho di ma birime a bira tuto wialin̄ buḡbuḡ nialin̄ fa s̄ii to, wialin̄ si bi dolun̄ kene di ba wuo laama ta? Be ne tii ma saa cho di ma bira tutoba a ḡaa ba yosun̄? ¹⁰ Ma yie beḡ ari tapulaa kii don̄ɔ, cheḡsin̄ ma kii don̄ɔ, bua don̄ɔ kii don̄ɔ, jis̄in̄ ma kii don̄ɔ. ¹¹ Ma leḡe fawullun̄ keḡmi ne ari tin̄timii-la mi si tin̄ ma teḡ ḡaa pei ne.

¹² Mi naan̄biirin̄, mii sulma, má nage mi. Mi si nage ma ḡii, má ma nage mi. Ma bi wii-kala ḡaa cheimi. ¹³ Ma jima, bua-la le mi si bul Wia wu-zom̄o-la pima, mi faa wiile ne. ¹⁴ Ari mi si ḡaa puwuol ma kala, ma bimi via, a bimi

bee guune maa. Ama ma keŋmi woruŋ ari mi ŋaa Wia tiŋdaari ne. Ma keŋmi woruŋ ari Yesu Kirisito ne. ¹⁵ Ma si sei Wia wu-zomɔ-la, ma tuɔŋ toro ne woruŋ. Tuɔtoruŋ deeŋ saa ŋaa pei nee? Mi titia jaŋ wuo bul wiŋ deeŋ. Di ma ne si wuo, ma fa jaŋ wuo chaare ma siaa pimi. ¹⁶ Mi saa ŋaa ma diŋdɔŋ ne a tiŋ mi si bul wutitii-la pimaa? ¹⁷ Nialiŋ sii dage Juu tiŋŋaa woŋbii-la, ba tuɔŋ wiima le ne woruŋ, ama ba tuɔbiinaa bi zɔŋ. Ba tuɔbiinaa kala ne di ba keŋ ma di mi pɔre dɔŋɔ le, di ma tuɔŋ wiiba le ari ba tuɔŋ sii wiima le ŋii. ¹⁸ U ŋaa wu-zɔŋ ne di la tuɔsaa nii wii dɔŋɔ le di mi ne he ma teenj koo leena kala, ama u maga di ba ŋaa tuɔ-wii-zomɔ ne. ¹⁹ Mi biiriŋ, ma wiaa wiimi ne woruŋ, ari haala si yie chiche duu lul u luoruŋ wiwii ŋii. Ma wiaa jaŋ wiwiimi le ŋii, see di ma birime a nage Kirisito si nage ŋii. ²⁰ Mi fa cho di mi he ma teenj ne læle, a wuo jiŋ wii-la mi si jaŋ bul nuu-kala teenj. Ma wiaa kperimi ne woruŋ.

Pɔɔl bul Heega ari Saara wiaa

²¹ Má dagemi, ma nialiŋ si cho di ma ha to wialiŋ Moosis si bile le, ma bi ba bubuɔŋ jiŋ? ²² Wia teniŋ tuɔŋ ba bula ari Abiraham fa lul biiriŋ balia ne. Dɔŋɔ ŋaa u haala titia bii ne, dɔŋɔ ma fa ŋaa Abiraham ha-yomo bii. ²³ Abiraham ha-yoŋ-la si lul bile, nuhuobiine woŋbiŋ le ne ba to a lulu. Bile Abiraham haala titia si lula, Wia ne bula ari ba jaŋ lulu. ²⁴ Wiŋ deeŋ nage niiriŋ balia ne Wia bil. Yoŋ-la yiriŋ ne fa Heega. U biiriŋ ŋaa yosi ne. Heega nage wialiŋ Wia si joŋo pi Moosis ne, peel-la nyuŋ ba

síi yire Saana ne. ²⁵ Heega nage Saana peel-la ne. Peel-la he Ariibia tinteņ le ne. Heega nage taņ-la ba si kaa yire Jerusalem lele. U tuoņ niaa ŋaa yosi ne. ²⁶ Ama Jerusalem doņo ne Wia-jaņ le. U ne tii u titia. U ne ŋaa la naaņ.

²⁷ Wia teniņ tuoņ ba si,

“Má leņ di ha-piriņ jujuose.

Ŋ-na nii-la luoruņ ha si bi wii na, chiesi ari tuoto ruņ,

bee wiaa ha-piriņ jaņ lul biiriņ

kii haal-la síi lul.”

²⁸ Mi naaņbiiriņ, la-na nage Abiraham bie Aizik ne. Wia fa si leņe ba lul Aizik ŋii, ŋii titia ne Wia leņ ba lulla maa. ²⁹ Abiraham biiriņ balia tuoņ ku-la ba si to nuhuobiine woņbiiņ a lul doņgise bile ba si lula Wia doluņ le. Ŋii titia ne ba dudogisela ma lele. ³⁰ Bee ne ba bul Wia teniņ tuoņ? Ba bula, “Kiri yoņ-la ari u bie ta, di ba lii ŋ dia le, bee wiaa yomo bie bi jaņ wuo pe haal-la si tii u titia bie le di ba dii ba nyimma dia, duu ne suba.” ³¹ Ŋii wiaa mi naaņbiiriņ, la bi ha-yoņ-la biiriņ ŋaa. La ŋaa haal-la si tii u titia biiriņ ne.

5

Kirisito laala ta ne di la tii la titia

¹ Kirisito laala ta ne di la tii la titia. Má saa chin kpaņ kpaņ, a po di nuu-kala bira sí ma kaa ŋaa yosi. ² Má jegile nii. Mi-na Pool ne bul wiin deeņ pipima. Di ma ne leņe di ba keru ma penee, wii-la Kirisito si ŋaa pima ŋaa wu-peu ne. ³ Mi jaņ bira bul, di nuu-kala ne seye di ba keru u peniņ, u maga di tiina tuto wialiņ kala

Moosis fa si bile nε. ⁴ Ma nialiq sii to wialiq Moosis si bile aa walime di ma keq tuo-pula Wia sipaan, ma keru ma titia ta nε Kirisito teeq. La Tiina Yesu zile-la nε ma via nii. ⁵ Ama Wia Diq-zoq-la doluq ε, la-na laa dii a keq yielaa ari la jaq keq tuo-pula Wia sipaan. ⁶ Di la di Kirisito nε qa kubala, di la keru la penee koo di la bi kere, u bi wii kene. Wii-la si qa siifian wii nε, ma si laa Wia wiaa dii a cho niaa maa. ⁷ Ma faa qa woruq nε. Kubee nε saa nyisema di ma si wutitii-la to? ⁸ Wia nε yirema, u bima nyisa di ma leq wutitii-la. ⁹ Si-buruq muapilii nε ba yie joqo he boroboro munuq si yuga ε, aq ka u sii puore. ¹⁰ Mi ha keq yarida nε ma ε. La di ma kala qa kubala nε Wia teeq. Iii wiaa mi jima ari ma bi jaq to wonbii-tanii. Mi saa laa dii ari Wia jaq dogise nii-la yiri-na kala sii walimema. ¹¹ Mi naanbiiriq, di mi nε haa bul ari u maga di ma keru ma penee nε, aq ka di Wia-na laama ta, bee nε tii ba haa to naasiq dudogisemi? Di mi nε fa si di nuu-kala maga duu keru u peniq, nii-na mi fa bi jaq na heeq a tiq mi sii bul Yesu si suu daa-gese-la nyuq wiaa. ¹² Nialiq kala sii walimema, mi fa cho di ba lii ma tuq nε a mu feru ba titia.

¹³ Ka ma-na mi naanbiiriq, Wia yirema nε di ma tii ma titia. Ma saa si tii ma titia nii, ma si leqe di ma joq nii a to ma titia tuotore wu-qaalaa ε. Ama ma cho doqo a tima pipa doqo. ¹⁴ Ma qa nii, bee wiaa wialiq Moosis fa si bile di niaa tuto, ba tuq wu-nyuq nε qa: “Cho q doqo tiina ari q si cho q titia nii.” ¹⁵ Ama di ma wu-qaalaa nε nage бага kiaa di ma gura keq

dɔŋɔ didii, má pɔ ma titia ɛ, di ɲii dee ma jaŋ kpu dɔŋɔ dɛɛɛ.

Má to Wia Diŋ-zɔŋ-la ɛ a keŋ miisin

¹⁶ Ama wii-la mi síi che di mi bula pima ne ɲla: Má to Wia Diŋ-zɔŋ-la niin ɛ aŋ via ma titia tuɔtɔɛ wu-ɲaalaa, ¹⁷ beɛ wiaa la titia tuɔtɔɛ wu-ɲaalaa bi Wia Diŋ-zɔŋ-la wu-ɲaalaa cho. Wia Diŋ-zɔŋ-la wu-ɲaalaa ma bi la tuɔtɔɛ wu-ɲaalaa cho. La tuɔtɔɛ wu-ɲaalaa ari Wia Diŋ-zɔŋ-la saa ɲaa diŋɔmɔ ne, ɲii wiaa, wii-la la síi che la ɲaa, la buu wuo ɲaa. ¹⁸ Ama di ma níi to Wia Diŋ-zɔŋ-la niin ɛ, Juu tiŋɲaa naabalimaba fa síi to wialin bira bima wuo. ¹⁹ La tuɔtɔɛ wu-ɲaalaa chaasa chin ne. Di nuu ne toba, u yie chiche hanɔlibiisin, aa ɲaa disinin, aa ɲaa wu-liilin, ²⁰ aa kpaare vuiaa, aa ɲaa hil wiaa, aa bere niaa, aa hihe yuosun, aa keŋ yaribierin, a keŋ baanin, a chil u dunɔɔɲa wiaa, a keŋ dɔŋɔ pupɔɛ, a lilii dɔŋɔ hariŋ, ²¹ a keŋ hadɔrun, a nyua sinin a bubugi, a ɔɔlɔɔ nyua sinin vuiaa yirin ɛ. Mi laa sipaan kpurise ma digilaa ne. Mi saa bira kpurise ma digilaa ne ari nialin síi ɲaa wiaa deenba bi jaŋ wuo juu Wia kuorii-la tuɔŋ. ²² Ama Wia Diŋ-zɔŋ-la yie ɲaa la cho niaa ne, a keŋ tuɔtɔrun, a fiela hɔŋ sɔm, a keŋ kenyeri, a keŋ zile, a ɲiŋaa wu-zɔŋɔɔ, a chin la yarida ɛ, ²³ a fiɛɛ la siaa, a keŋ la titia worun. Kisin dɔŋ bira tuo si jaŋ wuo bul di ɲ leŋ wiaa deenba. ²⁴ ɲii wiaa, nialin si laa Kirisito wiaa dii, ba titia tuɔtɔrun ɛ ne ba suu. Ba bira bi ba tuɔtɔɛ wu-ɲaalaa ɛ ka to. ²⁵ Di Wia Diŋ-zɔŋ-la ne hela ɛ, u maga di la tuto u niin ɛ ne. ²⁶ Ma

sí leŋe di la cho di la bibigisi la titia le, a sí leŋe di la ŋaa di la dɔŋsuŋ tiŋŋaa baaniŋ sisii, a sí yaribieriŋ keŋ dɔŋɔ le.

6

Má ŋaa wu-zɔŋŋɔɔ a pi nuu-kala

¹ Mi naanɔbiiriŋ, di ma dɔŋɔ ne juu haache le, ma nialiŋ sii to Wia Diŋ-zɔŋ-la niŋ le, má dagu ŋii u si jaŋ to a miira lii u haacheba le. Má chagilu, a sí u le kpia. Ma si ŋaa ŋii, má beŋ ma titia nyuŋ woruŋ, di Sitaani sí wuo nyisema maa, di ma juu haache. ² Di ma kuŋ ne juu wii, má pɛu le. Di ma ní ŋaa ŋii, maa to Kirisito niŋ ne. ³ Di nuu ne biina ari u ŋaa nuu ne, u bi nuu-kala ŋaa, uu nyise u titia ne. ⁴ Má leŋ di nuu-kala beŋ u titia wu-ŋaalaa le a na duu to woŋbiŋ ne koo u bi woŋbiŋ to. Duu to woŋbiŋ, u jaŋ wuo bigisi u titia le a tiŋ u wu-ŋaalaa le a sí u titia kaa magise u dɔŋsuŋ tiŋŋaa, ⁵ beɛ wiaa nuu-kala maga duu chuŋ u titia chuga ne.

⁶ Nii-la ba síi dage Wia niŋ wiaa, duu ne keŋ kuŋ-kala, u maga duu ŋaa pi nii-la síi dagu ne.

⁷ Ma sí ma titia nyisu. Nuu-kala bi Wia wuo mɔŋ. Ku-la ŋ si duo, u titia ne ŋ jaŋ kuŋ. ⁸ Di nuu-kala ne to u tuɔɔɔɔɔ wu-ŋaalaa hariŋ, u wu-ŋaalaa le ne Wia jaŋ to a dɔŋgisu. Ama di nuu ne to Wia Diŋ-zɔŋ-la niŋ, Wia jaŋ joŋ miisi-la si bi dere a tɔmu. ⁹ Ŋii wiaa, ma sí leŋe di la lol wu-zɔŋŋɔɔ ŋaaniŋ le. Di la ne ŋaa wu-zɔŋŋɔɔ a lol aŋ nyalime, di bua-la ne yie, Wia jaŋ tiŋla.

¹⁰ Ŋii wiaa, di la ne wuolo, la ŋiŋaa wu-zɔŋŋɔɔ

nuu-kala le, a wasa nyan la di nialiq kala si laa
Wia wiaa dii a n̄aa kubala.

Chagiliq ari Chuolaa

¹¹ Ma na mi n̄munsuq si barima n̄ii. Mi titia
nisiq n̄e mi kaa n̄muns̄e teniq deeq a pipima.

¹² Nialiq s̄ii che di ba dage ba titia le ari baa to
Juu tiq̄aa wõn̄biinq, ba n̄ii fugema di ma keru
ma penee. Ba laa dii ari Kirisito suu daa-ḡes̄e
nyuq ba wiaa n̄e. Ba saa jima ari ba si laa dii
n̄ii, n̄iaa jaq to naasiq d̄ogiseba. Ba saa bi n̄ii
cho, n̄ii n̄e tii ba fugema di ma keru ma penee.

¹³ Nialiq titia si keru ba penee, ba bi wialiq
Moosis fa si bile ka to. Baa che di ma keru ma
penee di ba wuo bibigisi ba titia le ari ma maa
to Juu tiq̄aa wõn̄bii-la n̄e.

¹⁴ Ama mi-na, mi jaq bigisi mi titia le ari
la Tiina Yesu Kirisito si suu daa-ḡes̄e-la nyuq
duq̄duq̄a wiaa. A tiq̄ u si suu n̄ii, u nage ari la
duu kala n̄e suba. N̄ii wiaa, mi ta jia n̄e dunia
kiaa le. Dunia kiaa ma ta jiami le. ¹⁵ U bi wii
ken̄e di la keru la penee koo di la bi kere. Wii-la
si n̄aa siifianq wii n̄e, di la birime a ken̄e mii-falii-
la.

¹⁶ Nialiq kala si to wiinq deeq, Wia jaq fába
nennige a leq di ba h̄õq ari yarifielaa, ba di
Wia n̄iaa kala. Ba n̄e n̄aa Iziral tiq̄aa titia Wia
teeq. ¹⁷ A lii jiniq a kaa mumu, nuu-kala bira
s̄imi walimu. Fufuunu-la mi si ken̄e mi yaraa
le, ba n̄ii dagu ari mi n̄aa Yesu nuu n̄e.

¹⁸ Mi naan̄biirinq, la Tiina Yesu Kirisito
lah̄orimo le, ma jaq h̄õq ari yarifielaa. Ami.

**Yesu Kiristito Wu-Zongɔɔ (Ghana)
Sisaala-Tumulung NT Ghana**

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Sisaala, Tumulung)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Sep 2022 from source
files dated 13 Jun 2022
b3eb8618-120f-5a96-8c1c-1dbc16914330